



Sygn. akt II UK 360/13

## **WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 12 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. M.

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi ds. Orzekania o Niepełnosprawności w  
Województwie P.

o ustalenie stopnia niepełnosprawności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 marca 2014 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 14 grudnia 2012 r.

**1. oddala skargę kasacyjną,**

**2. przyznaje adwokatowi J. N. od Skarbu Państwa - Sądu  
Okręgowego w G. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o  
kwotę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej  
pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu  
kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. w sprawie o sygn. ... 42/12, oddalił apelację skarżącego od wyroku Sądu Rejonowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 15 marca 2012 r., oddalającego odwołanie skarżącego na decyzję Wojewódzkiego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie P. z dnia 26 sierpnia 2011 r. uznającego A. M. za osobę niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym, przy czym skarżący wskazywał i wnosił o uznanie go za osobę o znacznym stopniu niepełnosprawności. W toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji zostało przeprowadzone badanie wnioskodawcy przez biegłego ortopeda A. B. Biegły ortopeda po przeprowadzonym badaniu lekarskim rozpoznał u wnioskodawcy zmiany zwyrodnieniowo-dyskopatyczne kręgosłupa, obustronny zespół cieśni nadgarstka, stan po złamaniu uda prawego. Zdaniem biegłego stwierdzone u skarżącego schorzenia mieściły się w orzeczonym umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Biegły wskazał, że jego zdaniem wnioskodawca nie spełnia kryteriów uznania go za osobę wymagającą pomocy przy zaspokajaniu potrzeb i niezdolną do czynności samoobsługi. Następny biegły - internista C. W. rozpoznała u wnioskodawcy cukrzycę typ 2 leczoną lekami doustnymi oraz nadciśnienie tętnicze okresu I. W uzasadnieniu opinii biegła wskazała, że jej zdaniem stopień zaawansowania zmian w układzie sercowo-naczyniowym nie powoduje znacznego stopnia niepełnosprawności. Podczas badania biegła stwierdziła czynność serca bez zaburzeń rytmu, wydolność krążeniową i prawidłowe ciśnienie po kuracji prowadzonej jednym lekiem. Biegła wyjaśniła także, że w związku ze stwierdzoną u wnioskodawcy cukrzycą poziomy glikemii są dobrze kontrolowane bez istotnych powikłań o charakterze makro i mikroangiopatii narządowej. Zdaniem biegłej schorzenia internistyczne wnioskodawcy nie powodują wyższego stopnia niepełnosprawności niż stopień umiarkowany. W opinii uzupełniającej biegła wskazała, że po zapoznaniu się z dodatkową dokumentacją lekarską podtrzymuje opinię, że schorzenia internistyczne nie stanowią u wnioskodawcy problemu terapeutycznego. Biegły laryngolog M. K. rozpoznał u wnioskodawcy obustronny niedosłuch typu odbiorczego. Biegły wyjaśnił, że stwierdzony u wnioskodawcy niedosłuch jest niewielkiego stopnia i jest

on społecznie wydolny. Zdaniem biegłego stwierdzony stopień niedosłuchu kwalifikuje wnioskodawcę do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Sąd drugiej instancji, mając na względzie powyższe postępowanie dowodowe oraz zarzuty zgłoszone przez ubezpieczonego, uznał za konieczne uzupełnienie postępowania dowodowego o dowód z opinii biegłego z zakresu okulistyki na okoliczność stopnia niepełnosprawności ubezpieczonego. Biegły okulista, po zbadaniu ubezpieczonego i zapoznaniu się z dokumentacją lekarską rozpoznał u ubezpieczonego: - krótkowzroczność z astygmatyzmem obu oczu; - zaćmę jądrową i podtorebkową tylną obu oczu; - jaskrę otwartego kąta obu oczu z cechami neuropatii przedniej i stwierdził, że z przyczyn ocznych brak przesłanek do orzeczenia wyższego stopnia niepełnosprawności. W uzasadnieniu opinii biegły podniósł, że ubezpieczony ma obniżoną ostrość wzroku do 0.4 w oku prawym i 0.3. w oku lewym. Rzeczywista użyteczność wzroku jest jednak niższa z uwagi na lokalizację zaćmy. W stosunku do badania w grudniu 2011 r. doszło do wyraźnej progresji zaćmy. Pole widzenia wykazuje znaczny stopień koncentrycznego zwężenia, a lokalizacja zaćmy uniemożliwia wykonanie obiektywnego badania pola widzenia. W ocenie biegłego lokalizacja zaćmy i zmiany w polu widzenia powodują umiarkowany stopień niepełnosprawności co najmniej od października 2011 r. do lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy mając na względzie wynik postępowania dowodowego przeprowadzonego przez Sąd Rejonowy oraz uzupełniające postępowanie dowodowe ocenił apelację ubezpieczonego jako nieuzasadnioną i jako taką podlegającą oddaleniu. Zdaniem Sądu rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy sprowadzało się do ustalenia, czy stan zdrowia ubezpieczonego kwalifikuje go do wyższego stopnia niepełnosprawności, niż umiarkowany. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (j.t.: Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.) do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, natomiast do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się

osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Sąd stwierdził, że standardy w zakresie kwalifikowania oraz postępowania dotyczącego orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności określone zostały w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. Nr 139, poz. 1328) a opinie biegłych sądowych wydane przed Sądem Rejonowym i Okręgowym są z nimi zgodne. Analiza treści wskazanego rozporządzenia w części dotyczącej zakresu naruszenia sprawności organizmu, jaki bierze się pod uwagę przy kwalifikowaniu do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności oraz analiza treści opinii biegłych sądowych, w ocenie Sądu wskazywały jednoznacznie na konieczność oddalenia odwołania ubezpieczonego od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie P. Zdaniem Sądu brak było przesłanek do orzeczenia wyższego niż umiarkowany stopnia niepełnosprawności, albowiem, brak było w przedmiotowej sprawie dostatecznych podstaw do skutecznego zakwestionowania sporządzonych przez biegłych opinii, których treść jednoznacznie wskazywała na wyłącznie umiarkowany stopień niepełnosprawności co jest zgodne z orzeczeniem, którym strona się legitymuje. Ubezpieczony nie podniósł żadnych rzeczowych argumentów, które mogłyby czynić opinie biegłych niewiarygodnymi, ograniczając się jedynie stwierdzenia, że nie aprobuje opinii biegłego laryngologa i wnosi o wyznaczenie innego biegłego. Wskazał na nowe techniki komputerowe, które są skuteczniejsze, (k. 54). W kolejnym piśmie wskazał na fakt przyznania mu aparatu słuchowego, co czyni opinię laryngologa niepełną. Zasadnie jednak Sąd Rejonowy wskazał, że skoro opinia sporządzona przez M. K. spełnia wymagania opinii rzetelnej i wyczerpującej, to Sąd nie ma obowiązku uwzględniania wniosku strony o powołanie kolejnych biegłych celem wykonania opinii, wyłącznie z uwagi na fakt, że dotychczasowe wnioski specjalisty nie są wystarczająco korzystne dla strony. W ocenie Sądu A. M. z tego obowiązku nie wywiązał się, albowiem jak wyżej wskazano jego zarzuty do opinii biegłego laryngologa nie uzasadniały zasięgnięcia nowej opinii, zaś do opinii biegłych z

zakresu ortopedii i interny mimo każdorazowego zobowiązania Sądu do ustosunkowania się do sporządzonych opinii biegłych, wnioskodawca nie wniósł żadnych zastrzeżeń. Nie odniósł się także do opinii biegłego okulisty sporządzonej na etapie postępowania odwoławczego. Wszyscy biegli zaś zgodnie stwierdzili, że brak jest podstaw do zakwalifikowania ubezpieczonego do wyższego stopnia niepełnosprawności. Biegli ortopeda, internista i okulista stwierdzili, że schorzenia ubezpieczonego kwalifikują go wyłącznie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Biegły laryngolog także ocenił, że schorzenia laryngologiczne uzasadniają orzeczenie lekkiego stopnia niepełnosprawności. W świetle powyższych, należycie umotywowanych opinii biegłych, wnioskodawca nie spełnia kryteriów uznania go za osobę wymagającą pomocy przy zaspokajaniu potrzeb i niezdolną do czynności samoobsługi. Ponowna analiza materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nakazywała uznać, że stwierdzone u A. M. schorzenia pozwalają orzec jedynie umiarkowany stopień niepełnosprawności. Sąd wskazał, że przedmiotem orzeczenia Sądu pierwszej instancji poddanego kontroli instancyjnej było wyłącznie orzeczenie wydane w przedmiocie żądania ustalenia znacznego stopnia niepełnosprawności, dlatego wydając przedmiotowe orzeczenie, nie uwzględnił tego, że biegły okulista uznał, że stwierdzone schorzenie oczne uzasadnia umiarkowany stopień niepełnosprawności do lutego 2015 r. Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, nie znajdując podstaw do jej uwzględnienia.

Wnioskodawca zaskarżył w całości skargą kasacyjną orzeczenie Sądu drugiej instancji, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G. oraz zasądzenie od organu Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie P. na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu za pierwszą i drugą instancję oraz kosztów postępowania kasacyjnego. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego, a w szczególności: - art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez ocenienie kwestii stopnia niepełnosprawności skarżącego na podstawie pojedynczych opinii biegłych i nieuwzględnienie stanu zdrowia skarżącego z uwzględnieniem całokształtu okoliczności sprawy, tj. łącznie

wszystkich zebranych w sprawie opinii biegłych, które to łącznie wskazują na znaczny stopień niepełnosprawności, przy czym uchybienie to miało istotny wpływ na wynik sprawy; - art. 232 zd. 2 k.p.c. oraz art. 285 § 2 k.p.c. poprzez niedopuszczenie z urzędu łącznej opinii biegłych na okoliczność ustalenia stopnia niepełnosprawności skarżącego, w sytuacji gdy poszczególne opinie biegłych nie były wystarczające i miarodajne dla ustalenia stopnia niepełnosprawności skarżącego; naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności: art. 4. ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) poprzez uznanie wnioskodawcy za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, w sytuacji gdy wnioskodawca z uwagi na zły stan zdrowia jest niezdolny do samodzielnej egzystencji oraz osobą niezdolną do pracy czyli osobą o znacznym stopniu niepełnosprawności; - § 29 rozporządzenia Ministra Gospodarki, pracy i polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. Nr 139, poz. 1328), poprzez uznanie wnioskodawcy za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, w sytuacji gdy wnioskodawca z uwagi na zły stan zdrowia wymaga stałej opieki i pomocy osób trzecich, co świadczy o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona. Skarżący oparł swoją skargę kasacyjną na podstawie naruszenia przepisów postępowania, wskazując w jej ramach naruszenie art. 232 zd. 2 k.p.c., 233 § 1 k.p.c., 285 k.p.c., poprzez niedopuszczenie z urzędu łącznej opinii biegłych na okoliczność ustalenia stopnia niepełnosprawności skarżącego, w sytuacji gdy poszczególne opinie biegłych nie były wystarczające i miarodajne dla ustalenia stopnia niepełnosprawności skarżącego. Ponadto w skardze podniesione zostało również naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez uznanie wnioskodawcy za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, w

sytuacji gdy wnioskodawca z uwagi na zły stan zdrowia jest niezdolny do samodzielnej egzystencji oraz osobą niezdolną do pracy czyli osobą o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz § 29 rozporządzenia Ministra Gospodarki, pracy i polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności.

Tak uzasadnione podstawy kasacyjne prawa procesowego powiązane z naruszeniem prawa materialnego wskazują na niezrozumienie pojęcia niepełnosprawności, które zawiera art. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i utożsamienie go z pojęciem niezdolności do pracy, określonym w art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Tymczasem pojęcia te nie są tożsame, a różnice między nimi występują zarówno w płaszczyźnie definicyjnej, jak i w zakresie orzekania o każdym z tych stanów, które z kolei stanowią przesłankę do przyznania innego rodzaju świadczeń bądź uprawnień. Zgodnie z art. 4 ust. 1 do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Z kolei w myśl art. 4 ust. 2 powołanej wyżej ustawy do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. A zatem warunkiem zaliczenia do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności jest nie tylko stopień naruszenia sprawności organizmu w odniesieniu do zdolności do wykonywania zatrudnienia (a nie niezdolności do pracy), ale także istnienie wymogu pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Oznacza to, że omawiana ustawa wiąże zaliczenie do stopnia niepełnosprawności ze zdolnością do wykonywania zatrudnienia, a nie z niezdolnością do pracy w rozumieniu przepisów rentowych, a nadto z możliwością wypełniania ról społecznych jako elementu uczestnictwa w życiu społecznym (por. również wyroki z

dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 386/02 – OSNP z 2004 nr 12, poz. 213 oraz z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03 – OSNP z 2004 nr 19, poz. 340).

Powyższe rozważania niezbędne są dla oceny zasadności podstawy zaskarżenia wskazanej w skardze kasacyjnej. Według art. 232 k.p.c. strony mają obowiązek wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, a w myśl zdania drugiego tego przepisu sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę. Skorzystanie przez sąd z tej możliwości jest właściwe wówczas, gdy uzna on rezultaty dotychczasowego postępowania za niewystarczające dla wyjaśnienia sprawy, zaś strona nie potrafi sformułować stosownego wniosku dowodowego. Z kolei zgodnie z art. 241 k.p.c. sąd orzekający może zarządzić powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego. Potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego jest celowa w przypadku zgłoszenia przez stronę nowych dowodów i twierdzeń bądź niedostateczności zebranego materiału dowodowego. w niniejszej sprawie skarżący nie zgłaszał w postępowaniu pierwszoinstancyjnym żadnych konkretnych uwag i zarzutów do opinii biegłych - wskazał jedynie, że nie aprobuje opinii biegłego laryngologa, w której kwestionuje sposób przeprowadzenia badania. Jego zdaniem badanie słuchu winno zostać wykonane w oparciu o techniki komputerowe badania słuchu. Dopiero w apelacji wnioskodawca powołał się na treść opinii biegłego z zakresu okulistyki w sprawie ... 856/11. Sąd drugiej instancji mając na względzie powyższe uznał za konieczne uzupełnienie postępowania dowodowego o dowód z opinii biegłego z zakresu okulistyki na okoliczność stopnia niepełnosprawności ubezpieczonego. W ocenie biegłego schorzenia okulistyczne kwalifikowały ubezpieczonego do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności okresowo od października 2011 r. do lutego 2015 r.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie ze wskazanym przepisem sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Ponieważ Sąd Okręgowy przeprowadzał postępowanie dowodowe w ograniczonym zakresie odnoszącym się do występujących u ubezpieczonego schorzeń narządu wzroku, w pozostałym zakresie, co do oceny dowodów, art. 233 § 1 k.p.c. mógł zostać tylko pośrednio naruszony poprzez



sprzeczne z art. 382 k.p.c. zaakceptowanie nieprawidłowych ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy. Jednakże wskazać należy, że granice swobodnej oceny dowodów może naruszyć tylko dowolna ocena zebranego materiału, brak wszechstronnej oceny wszystkich istotnych dowodów lub ich ocena sprzeczna z zasadami logicznego powiązania wniosków z ustalonym stanem faktycznym lub z doświadczeniem życiowym (por. np. wyrok z dnia 19 czerwca 2001 r., II UKN 423/00 – OSNP z 2003, nr 5, poz. 37). W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy dokonał ustaleń faktycznych w sposób niewadliwy, a zebrane dowody ocenił i rozważył wszechstronnie i przekonująco, przyjmując na podstawie opinii biegłych, że wnioskodawca ze względu na stopień naruszenia sprawności organizmu spełnia warunki do zaliczenia go do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Istotnie - stanowisko skarżącego, że niezdolność do pracy oceniana powinna być przez pryzmat sumy stwierdzanych schorzeń, a więc najbardziej miarodajna jest w tym względzie łączna opinia biegłych, mogłoby być ocenione jako zasadne, jednakże w innym stanie faktycznym (por. wyroki SN z 7 kwietnia 1994 r., II URN 12/94, OSNAPiUS nr 4/1994, poz. 71; z 5 marca 1997 r., II UKN 11/97, OSNAPiUS nr 22/1997, poz. 444; z 10 czerwca 1997 r., II UKN 156/97, OSNAPiUS nr 9/1998, poz. 276; uzasadnienie wyroku z 10 lutego 2000 r., II UKN 399/99, OSNAPiUS nr 15/2001, poz. 497). Dotyczyłoby to sytuacji, w której zachodzi potrzeba zasięgnięcia opinii kilku biegłych, która w postępowaniu apelacyjnym nie wystąpiła. Przeprowadzony w postępowaniu apelacyjnym dowód z opinii biegłego miał za zadanie wyjaśnienie, czy nowy dowód dotyczący leczenia okulistycznego, który nie był przedmiotem oceny Sądu pierwszej instancji i został podniesiony dopiero w postępowaniu apelacyjnym, miał wpływ na uprzednio dokonaną ocenę stanu zdrowia ubezpieczonego z punktu widzenia schorzeń uprzednio poddanych ocenie prawnej Sądu na podstawie wiadomości specjalnych uzyskanych z opinii biegłych przed Sądem pierwszej instancji. Dla oceny tej kwestii nie było konieczne powoływanie biegłych innych specjalności, nie zachodziły więc warunki wydania opinii łącznej. Sądy obu instancji porównały ustalony przez siebie niewadliwie stan faktyczny ze stanem faktycznym podanym w hipotezie zastosowanej normy prawnej, określonej w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. stwierdzając, że odpowiada on w swoich istotnych elementach stanowi faktycznemu

określonymu w tej normie. Skoro zaś podnoszone przez skarżącego w apelacji okoliczności nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.), a postępowanie dowodowe przed Sądem pierwszej instancji nie było w istotnym zakresie przez niego zakwestionowane, nie stanowiło to istotnego uchybienia regułom swobodnej oceny dowodów i wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, a w konsekwencji nie miało istotnego wpływu na wynik sprawy. Skoro zarzuty naruszenia przepisów postępowania okazały się nieskuteczne, wiążąca jest podstawa faktyczna zaskarżonego wyroku (art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.), z której wynika, że skarżący jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na mocy art. 398<sup>14</sup> k.p.c. orzekł jak w sentencji.